

Osmanlı'da İlk Askeri Ayaklanma Buçuktepe Vak'ası

Şehir ve İrfan
Araştırmaları Merkezi

MCCCXXXV
DCCXXV ME
NSIS NOVEM
RE

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk askeri isyan ve darbe, Fatih Sultan Mehmed'in ilk hükümdarlığı zamanında meydana geldi.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk askeri isyan ve darbe, Fatih Sultan Mehmed'in ilk hükümdarlığı zamanında meydana geldi. Bu darbe, 1446'da Edirne'de meydana gelen ve II. Mehmed'in ilk saltanatını bırakmasına neden olan ilk yeniçeri ayaklanmasıdır. II. Murad devleti batıda ve doğuda güven altına almak amacıyla 1444'te Macarlar ve Karamanoğulları ile Segedin Barış antlaşmaları (12 Temmuz 1444) imzaladı. Daha sonra da Şehzade Mehmed'in lehine tahtı bırakarak Manisa'ya çekilmişti. II. Mehmed (Fatih) tahta çıktığında daha on iki yaşlarında idi. O dönem, Veziriazam Çandarlı Halil Paşa, Rumeli Beylerbeyi Hadım

Şehabeddin Paşa, Saruca Paşa, Zağanos Mehmed Paşa ve Kazasker Molla Hüsrev devlet erkânın önde gelen isimleriydi. Hem Karamanoğulları hem de Macarlar imparatorluğun başına geçen II. Mehmed'in çocuk yaşta oluşunu fırsat bilerek, on yıllığına imzalanmış Segedin Antlaşması'nı bozdular. Macarlar, öncelikle Papalık olmakla birlikte Eflak ve Sırp prenslikleri, Alman ve İtalyanların da katılımıyla bir Haçlı ittifakı oluşturdular. Bulgar sahasını yağmalayan Haçlı ordusunun Varna'ya, oradan Buçuktepe'ye gelmeleri üzerine vezirler ve II. Mehmed bir araya gelerek, Sultan Murad'ı (1421-1451) tekrar tahtın başına geçirdiler. Başka bir anlatıya göre II. Murad sadece ordunun başına geçmiş, II. Mehmed Varna Savaşı esnasında padişah olarak yerinde kalmış ve Halil Paşa ile birlikte Edirne savunmasında kalmıştır. Haçlı ordusuna karşı elde edilen başarı Varna Zaferi'nden (10 Kasım 1445) sonra II. Murad bir müddet daha Edirne'de kalmışsa da tahta geçmemiştir. Bu dönemde İslam ülkelerine gönderilen bazı fetihnameler II. Mehmed adına yazılmış, gelen cevapnameler de yine onun adına gelmiştir.

Devlet Bürokrasisinde Gruplaşma

Devlet, Bürokrasisi II. Mehmedçiler ile Sultan Murad'ın taraftarları olmak üzere ikiye ayrılmıştı. Yeniçeriler ve Veziriazam Çandarlı Halil Paşa imparatorluğun başında Sultan Murad'ı görmek istiyorlardı. Şehabeddin, Zağanos ve Saruca Paşa gibi vezirler II. Mehmed'in tarafındaydılar. Devlet adamları, devlet politikalarında da farklı düşünmekte idiler. Çandarlı'nın politikalarına karşılık, II. Mehmed taraftarı vezirler padişahı fetihlere, özellikle İstanbul'un alınması için teşvikte bulunuyorlardı. Öyle ki II. Murad oğluna ve onu teşvik eden vezirleri uyarmak zorunda kalmıştı. Bu sırada Halil Paşa, Osmanlı tahtına II. Murad'ı yeniden geçirmeyi planlıyordu. Hatta vezirin II. Mehmed'i kandırıp, Varna Zaferi'nin akabinde nezaketen babasına tahta geçmesi için teklifte bulundurduğundan bile bahsedilir. Güya II. Murad bu teklifi kabul etmemiş, II. Mehmed tahtta kalmıştır. Başka bir anlatıya göre ise; II. Murad Varna Seferi'nden veya çıktığı avdan sonra asker ile görüşmüş ve tahta geçmesini istediklerinden emin olunca sonra tahta ikinci defa geçmeyi kabul etmiştir.

II. Mehmed'in tahttan ilk ayrılışının gerçek nedeni olan ve tarihte Buçuktepe Vak'ası olarak anılan olay da yine bu esnada Edirne'de meydana gelmiştir. İmparatorluk tarihine ilk yeniçeri ayaklanması olarak geçen bu olayın gerçek sebebi, Osmanlı para birimi akçenin değerinin düşürülmesidir. Para üzerindeki bu düzenleme askeri ve piyasayı zarara soktuğundan, maaşlarını alamayan yeniçeriler paranın değerinin düşürülmesinden rahatsız olup, isyan çıkarmışlardır. İsyân sırasında Rumeli Beylerbeyi Hadım Şehabeddin Paşa'nın evini yağmalamış, bu arada Şehabeddin Paşa II. Mehmed'in sarayına sığınarak kurtulabilmiştir.

Yeniçeriler daha sonra şehrin doğusundaki tepeye çıkmışlardır. Yeniçeri maaşlarına yapılan yarım (buçuk) akçe zam ile isyan bastırılmış ve tepe, bu olaya dayanarak o günden beri Buçuktepe adıyla anılmıştır. İsyânın yatışmasına rağmen, asker II. Mehmed'e karşı olup, II. Murad'ın padişah olmasını istemişlerdir. Buçuktepe Vak'ası'nın, Çandarlı Halil Paşa'nın tertibiyle II. Mehmed'i tahttan indirmek için kurgulandığı yolunda da kayıtlar bulunmaktadır. Çünkü bu olayda Çandarlı'nın rakibi Şehabeddin Paşa'nın hedef alınması Çandarlı'nın işin içinde olduğunu düşündürmektedir. Bu olaydan sonra Sultan II. Mehmed'in tahti tehlikeye düşmüş ve Edirne'de bir iktidar boşluğu meydana gelmiştir. Bunun üzerine Çandarlı'nın ulaştırdığı gizli bir haberle 1446'da Edirne'ye gelen II. Murad, Osmanlı tahtına yeniden çıkmış, Şehzade Mehmed de yanında güvenilir adamları olduğu halde Manisa'ya dönmüştür.

Osmanlı tarihinde Buçuktepe Vak'ası ile asker ilk defa politikaya alet edilmiş ve bundan böyle yeniçeriler, önemli bir güç olarak sürekli nüfuzunu artmıştır. Buçuktepe Vak'ası askerin, devlet otoritesinin sarsıldığı dönemlerde çıkardıkları isyanlarla iktidarı değiştirme veya ortak olma çabası vermenin ilk tecrübesidir.

KAYNAKÇA

Mustafa Akdağ, Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi, İstanbul 1979, 1, 383-385, 421-422; Halil İnalcık, Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I, Ankara 1987, s. 69-109; Dimitri Kantemir, Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi (trc. Özdemir Çobanoğlu), Ankara 1979, 1, 99-100; Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, 1, 439-440; S. Shaw-E. K. Shaw, Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye (trc. Mehmet Harmancı), İstanbul 1982, 83, 1, 84-87; E. Verner, Büyük Bir Devletin Doğuşu: Osmanlılar, Halk Ayaklanmaları ve Asker Feodalizm (trc. Yılmaz Öner), İstanbul 1988, II, 100 -105; Abdülkadir Özcan, "Buçuktepe Vaka'sı" DİA, C.6, s. 343-344.